

गाथी कौशिकः। अग्निः, १, ५ विश्वे देवाः। त्रिष्टुप्

अग्निमुषसमश्विना दधिक्रां व्युष्टिषु हवते वह्निरुक्थैः।

सुज्योतिषो नः शृण्वन्तु देवाः सजोषसो अध्वरं वावशानाः॥ ३.०२०.०१

अग्निम्- सत्कृतुम्। उषसम्- विद्याम्। अश्विना- प्राणेशने। दधिक्राम्- प्राणम्। व्युष्टिषु- उषःसु। वह्निः- हव्यवाहकः। उक्थैः- मन्त्रैः। हवते- आह्वयति। सुज्योतिषः- शोभनप्रकाशाः। सजोषसः- सहृदयाः। अध्वरम्- ध्वररहितकर्म। वावशानाः- कामयमानाः। देवाः। नः- अस्मान्। शृण्वन्तु ॥१॥

अग्ने त्री ते वाजिना त्री षधस्था तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वीः।

तिस्र उ ते तन्वो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन्॥ ३.०२०.०२

ऋतजात- प्रकृतिनियतिज। अग्ने। ते- तव। त्री- त्रीणि। वाजिना- हव्यानि। अन्नप्राणचित्तात्मकानि। त्री- त्रीणि। षधस्था- सदनानि भूर्भुवःसुवराख्यानि। ते- तव। तिस्रः। पूर्वीः- प्राचीनाः। जिह्वाः- ज्वालाः। तिस्रः। ते- तव। तन्वः- देहस्य। देववाताः- दिव्यगतयः। ताभिः। नः- अस्माकम्। गिरः- मन्त्रान्। अप्रयुच्छन्- अप्रमाद्यन्। पाहि- पालय ॥२॥

अग्ने भूरीणि तव जातवेदो देव स्वधावोऽमृतस्य नाम।

याश्च माया मायिना विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः संदधुः पृष्ठबन्धो॥ ३.०२०.०३

पृष्ठबन्धो- अध्यात्मविषयप्रश्नयुक्तानां शिष्यणां बन्धो। जातवेदः- जातविद्य। अग्ने। देव। स्वधावः- आत्मज्ञ। तव- ते। अमृतस्य- अमृतानि। नाम- नामानि। विश्वमिन्व- सर्वतर्पक। मायिनाम्- प्रज्ञावताम्। मायाः- प्रज्ञाः। याश्च ताः। पूर्वीः- पुराण्यः। त्वे- त्वयि। संदधुः- सम्यक् धृतवन्तः ॥३॥

अग्निर्नेता भग इव क्षितीनां दैवीनां देव ऋतुपा ऋतावा ।

स वृत्रहा सनयो विश्ववेदाः पर्षद्विश्वाति दुरिता गृणन्तम् ॥ ३.०२०.०४

अग्निः । नेता- नायकः । क्षितीनाम्- भूमिकानाम् । भग इव- सौभाग्यमिव भवति । दैवीनां देवः- देवाधिदेवः । ऋतुपाः- कालपालकः । ऋतावा- प्रकृतिनियतिभूतसत्ययुक्तः । सः- असौ । वृत्रहा- आवरणबाधकः । सनयः- सनातनः । विश्ववेदाः- सर्वज्ञः । गृणन्तम्- स्तुवन्तम् । विश्वा- सर्वाणि । दुरिता- पापानि । अति- अतिक्रम्य । पर्षत्- पारं नयतु ॥४॥

दधिक्रामग्निमुषसं च देवीं बृहस्पतिं सवितारं च देवम् ।

अश्विना मित्रावरुणा भगं च वसून् रुद्रां आदित्यां इह हुवे ॥ ३.०२०.०५

दधिक्राम्- अश्वं प्राणम् । अग्निम्- सत्क्रतुं पावकम् । उषसम्- प्रभातीं विद्याम् । बृहस्पतिम्- मेधाधिदैवतम् । सवितारम्- सूर्यमात्मनम् । च । देवम्- द्योतकम् । अश्विना- प्राणापनेशनशक्तिभूतौ । मित्रावरुणा- स्नेहाधिदैवतमृताधिदैवतम् । भगम्- सौभाग्याधिदैवतम् । वसून्- प्रकृतिसम्पद्भूतान् देवान् । रुद्रान्- वेगाधिदैवतानि । आदित्यान्- अखण्डप्रकृतिजान् । इह- अत्र । हुवे- आह्वये ॥५॥